

Asia: VN/1070/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sukupuolen vahvistamisesta sekä siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommenttinne liittyen sukupuolen vahvistamisen edellytyksiin (1 §):

-

2. Kommenttinne liittyen hakemukseen ja sen käsittelyyn (2 §). Kommentteja pyydetään esimerkiksi siihen, onko sukupuolen vahvistamisen hakemusmenettely esitetyssä muodossaan toimiva ja tarkoituksenmukainen.

-

3. Kommenttinne liittyen sukupuolen vahvistamisen oikeusvaikutuksiin (3 §). Lausunnoissa pyydetään kiinnittämään erityistä huomiota sellaiseen lainsäädäntöön, jossa sukupuolelle annetaan merkitystä ja jota hallituksen esityksessä ei ole tunnustettu. Lisäksi huomiota pyydetään kiinnittämään säännöksen aiheuttamiin muutostarpeisiin lausunnonantajan toiminnassa/hallinnonalalla.

Ehdotetun lain on esimerkiksi arvioitu mahdollisesti edellyttävän muutoksia vankeus- ja tutkintavankeuslakien säännöksiin vankien sijoittamisesta sekä henkilöntarkastuksista ja päihteettömyyden valvonnasta. Vastaavia säännöksiä on myös laissa poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta. Lain on myös arvioitu edellyttävän muutoksia eräisiin rikoslain säännöksiin.

Sukupuolen vahvistamisen oikeusvaikutuksena on lakiehdotuksen mukaan, että vahvistettua sukupuolta olisi pidettävä henkilön sukupuolena sovellettaessa muuta lainsäädäntöä. Vahvistettua sukupuolta olisi pidettävä henkilön sukupuolena esimerkiksi asevelvollisuuslakia sekä tasa-arvolain kiintiösäännöstä sovellettaessa. Lainsäädännössä voi lisäksi kuitenkin olla säännöksiä, jotka liittyvät keskeisesti henkilön lisääntymisbiologiseen sukupuoleen, ja näitä lakeja sovellettaessa sukupuolena pidettäisiin jatkossakin lisääntymisbiologista sukupuolta. Esityksessä mainitaan tältä osin esimerkkinä mm. hedelmöityshoidoista annettu laki.

Esityksessä todetaan, etteivät etuuslait anna merkitystä sille, onko hakija oikeudelliselta sukupuoleltaan nainen tai mies. Lisääntymisbiologisella sukupuolella on merkitystä raskausrahan osalta.

Jos lainsäädännöstä poistettaisiin esityksen mukaisesti voimassa oleva vaatimus lisääntymiskyvyttömyydestä edellytyksenä sukupuolen oikeudelliselle vahvistamiselle, voisi lääkekorvausoikeushakemusten käsittelyssä tulla nykyistä enemmän tilanteita, joissa asiakkaan juridinen sukupuoli poikkeaa hänen lisääntymisbiologisesta sukupuolestaan ja asiakkaan hakeman korvausoikeuden myöntämisen edellytyksissä on sukupuolta koskevia rajoituksia (Kelan SVL:n 5 luvun 7 a §:n mukaiset päätökset tarvittavista selvityksistä ja lääketieteellisistä edellytyksistä, joiden tulee täytyä erityiskorvattavan, rajoitetusti peruskorvattavan tai rajoitetusti erityiskorvattavan lääkkeen korvaamiseksi). Esimerkiksi tietyt rintasyövän hoitoon tarkoitetut lääkkeet ovat korvattavia vain naisille. Kelan päätökset perustuvat sukupuolta koskevan rajoituksen osalta joko Lääkkeiden hintalautakunnan päätökseen tai hyvään hoitokäytäntöön. Hallituksen esityksessä olisi hyvä mainita, katsotaanko Kelan SVL:n 5 luvun 7 a §:n mukaiset päätökset uuden lain 3 §:ssä tarkoitetuiksi muiksi sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskeviksi säännöksiksi, jotka perustuvat sukupuoleen siltä osin kuin niissä on määritelty sukupuolta koskeva rajoitus. Kela esittää kantanaan, että lääkekorvausten sujuvan toimeenpanon kannalta Kelan SVL:n 5 luvun 7 a §:n mukaiset päätökset tulisi katsoa uuden lain 3 §:ssä tarkoitetuiksi muiksi sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskeviksi säännöksiksi.

4. Kommenttinne liittyen sukupuolen vahvistamisen oikeusvaikutuksiin ja vanhemmuuteen (4 §)

-

5. Kommenttinne liittyen vanhemmuutta kuvaavaan nimikkeen muuttamiseen (5 §). Eryistä huomiota pyydetään kiinnittämään sellaiseen lainsäädäntöön, jossa vanhemmuutta kuvaavaan nimikkeeseen liitetään oikeusvaikutuksia (vanhemmalle itselleen tai tämän lapselle) ja jota hallituksen esityksessä ei ole tunnistettu. Lausunnoissa pyydetään myös kiinnittämään huomiota niihin muutostarpeisiin, joita vanhemmuutta kuvaavan nimikkeen muuttaminen edellyttää esimerkiksi lausunnonantajan tietojärjestelmissä.

Vanhemmuutta kuvaavan nimikkeen muuttamisen aiheuttamat vaikutukset Kelan tietojärjestelmiin ovat riippuvaisia siitä, tekeekö Digi- ja väestötietovirasto muutoksia Väestötietojärjestelmään. Digi- ja väestötietoviraston mahdollisesti tekemät muutokset eivät ole lausuntoa annettaessa selvillä. Kela on riippuvainen Digi- ja väestötietoviraston toteutusaikataulusta ja lain voimaantulon jälkeen tarvitaan riittävän pitkä siirtymäaika tietojärjestelmämuutosten toteuttamiseksi.

6. Kommenttinne liittyen ulkomaisen päätöksen tunnustamiseen (6 §):

-

7. Kommenttinne liittyen lain voimaantuloon ja sen soveltamisen porrastamiseen (8 §):

Kela kannattaa lain voimaantuloa. Kelalle on kuitenkin oleellista riittävän pitkä siirtymäaika mahdollisten tietojärjestelmämuutosten toteuttamiseksi. Kelan tietojärjestelmämuutokset ovat riippuvaisia Digi- ja väestötietoviraston mahdollisista muutoksista Väestötietojärjestelmään.

8. Kommenttinne liittyen esityksen pääasiallisiin vaikutuksiin, ml. selvitykseen joka on laadittu lapsivaikutusarvioinnin tueksi. Lausunnossa pyydetään kiinnittämään huomiota vaikutuksiin, joita lausunnonantaja arvioi esityksestä aiheutuvan toiminnalleen/hallinnonalallaan. Huomiota pyydetään kiinnittämään myös tietojärjestelmiin kohdistuviin muutostarpeisiin sekä muihin tiedonhallintalain 5 §:n 3 momentin kannalta olennaisiin asioihin.

-

9. Muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

-

Tuominen Mirka
Kansaneläkelaitos - Tietopalvelut / Tiedonhallinta- ja innovointiyksikkö /
Ydintieto- ja tiedonvälitysryhmä